

HIDI TÜNDE

„MEGKOPOTTAKAT TÁVOZTATNI ÉS MÉLTATLANUL ELFELEJTETT ÉRTÉKEKET MEGÚJÍTANI”

(AZ IMRE LÁSZLÓ 70. SZÜLETÉSNAPIJÁRA KÉSZÜLT TANULMÁNYKÖTETRŐL)

Imre László, a Debreceni Egyetem irodalomprofesszora nemrég töltötte be 70. életévét. E jeles alkalomból tanulmánykötettel köszöntötték munkatársai, tanítványai és tisztelői. A gazdag tartalmú, szép kiállítású kötetet Bényei Péter, Gönczy Monika és S. Varga Pál szerkesztette.

A több mint 500 oldalas könyv tanulmányainak nagyobb része közvetlenül kapcsolódik Imre László főbb kutatási területeihez, a XIX-XX. századi magyar irodalomhoz és a műfajtörténethez. A köszöntőt is jegyző S. Varga Pál Arany János balladáiról szóló írásában új szempontú tipológiát körvonalaz, melyben ugyanúgy elszakad a korábbi tematikai felosztásoktól, ahogyan azt Imre László tette Arany balladáiról írt nagyhatású könyvében. S. Varga a balladák végzetfogalmából indul ki, s az elbeszélői módokat és perspektívákat figyelembe véve von párhuzamot az egyes művek között. Úgyszintén Imre László szempontrendszerét veszi alapul Abádi Nagy Zoltán *A walesi bárdok* angol fordításainak elemzése során. Bitskey István história és ballada korszakokon átívelő kapcsolatait tekinti át. A XIX. század magyar irodalmából Szilágyi Levente és Ratzky Rita a Petőfi-filológia és -hatástörténet kérdéseit, Eisemann György *Az ember tragédiája* medialitását, Nagy Imre ugyanezen mű Székely György-féle előadás-elemzését tárgyalja. Gönczy Monika a Quijote-elv érvényesülését vizsgálja irodalmunkban: azt a folyamatot és módot, ahogyan identitást építenek maguknak olvasmányélményeikből a 19. századi magyar irodalom olyan alakjai, mint Tarnóczy Sára, Pongrácz gróf vagy az idős Toldi.

Imre László irodalomtörténeti érdemei közé tartozik, hogy rendre vizsgálat alá vonja azokat az alkotásokat, melyeket a kritika mellőzött vagy rangján alul értékelt. Divatos szóval azt mondhatnánk: jeles újraolvasó, ám a legszerényebb fajtából. Távol áll tőle a harsányság és az irodalomtörténeti

szenzációkeltés. Sajátja viszont az alapos tudás, a széles látókör, az értékek számbavételének és felmutatásának hivatástudatból fakadó vágya. Hasonló attitűddel, invenciózusan és precízen közelít értelmezése tárgyához Szajbély Mihály, aki Jókai *Páter Péter* című „rémregényét” olvassa újra a modern lélektan felől. Hász-Fehér Katalin a *Toldi szerelmének* poétikai és szerkezeti jegyeit – narrációját, vágásokra épülő szerkezetét, a személyesség hangsúlyos megnyilvánulását – az *Őszikék* cikluséival tartja rokoníthatónak, s ezzel a mű új értelmezési terét nyitja meg (hasonlóan vélekedik S. Varga Pál, mikor a különböző műfajú Arany-költemények összehasonlítását javasolja).

Akik ismerik Imre László irodalomtörténeti pályáját, tudják, hogy érdeklődése mennyire széleskörű már a kezdetektől. A magyar mellett az orosz irodalomnak is kiváló ismerője, monográfiát írt az orosz szimbolista regényről, összehasonlító irodalomtörténeti tanulmányokat publikált, vendégtanárnként megismerte és vizsgálta a finn literatúrát, témavezetőként pedig a koreai irodalmi műfajokkal is foglalkozott. Ez a sokszínűség visszaköszön a neki ajánlott kötet lapjain: Kazincytól (Debreczeni Attila, Orbán László) és Kölcseytől (Gyapay László, Jánosi Zoltán, Onder Csaba) kezdve a kortárs magyar irodalomig, Kányádiig (Cs. Nagy Ibolya), Esterházyig (Szirák Péter), Borbély Szilárdig (Takács Miklós) rajzolódik ki a magyar irodalmi tárgyú írások köre, ahogyan a világirodalmi vonatkozásúaké is hasonlóan széles, hiszen Euripidésztől (D. Tóth Judit) Balzaccon (Bódi Katalin), George Sandon (Gorilovics Tivadar), Puskinon (Hajnády Zoltán), Rilken (Berta Erzsébet), Nabokovon (Hermann Zoltán) át Pavel Bryczig (Gyürky Katalin) vezet. A világirodalmi kánon élvonalába tartozó klasszikusok mellett a közelmúltban újrapozícionált A. C. Doyle neve is feltűnik a kötet lapjain. Egyik korai Sherlock Holmes-elbeszéléséről, *A Musgrave-szertartásról* közöl izgalmas interpretációt Bényei Tamás. A szerző a szöveg allegorikus alakzatait és mitológiai nyomait összekapcsolja a történeti kontextussal, így válik Holmesból a „restauráció ügynöke”.

Gondolatébresztő írásokat olvashatunk továbbá az irodalmi emlékezet és kultusz tárgyköréből (Fodor Péter, Csűrös Miklós, Szilágyi Márton), a szellemtörténet fogalomkészletéről (Bodrogi Ferenc Máté), az én-líráról (D. Rácz István), az életrajzi fikció és a költői önértelmezés problémáiról (Baranyai Norbert, Herczeg Ákos), a verses regény és a hagyomány viszonyáról (Z. Kovács Zoltán), valamint az olvasás alakzatairól (Takáts József, Lapis József, Dobos István). Érdekes színfoltja a kötetnek Kondor Tamás írása, melyben a szerző a Hellinger-féle családállítás módszerét a *Bánk bán* értelmezési lehetőségeként alkalmazza.

A kötet írásaiból nemcsak Imre László pályájának sokszínűsége és kvalitása rajzolódik ki, hanem személyiségének, kritikusai attitűdjének jó néhány jellemző vonása is. Dávidházi Péter, Imre László akadémiai doktori disszertációjának opponense amellett, hogy méltatja a szerző műfaj történeti munkásságának jelentőségét, felhívja a figyelmet túlzottan tartott szerénységére. Valóban, Imre László önmagával szemben a lehető legmagasabb követelményeket támasztja, kutatása tárgyához mindig alapos felkészültséggel és alázattal közelít, ám munkája jelentőségét hajlamos alulértékelni. Mesterei és kortársai teljesítményét szívesen méltatja, saját pályájáról azonban ritkán beszél. Pedig lenne miről mesélnie. Márkus Béla portrévázlata egy rendkívül gazdag, sokféle hatástól inspirált, szervesen épülő pálya állomásait villantja fel. Szirák Péter, a jelen írás címéül választott idézet szerzője, Imre László irodalomszemléletét is jellemzi, mikor a szerző Esterházy-képéről értekezik. S. Varga Pál véleményével egybehangzóan kiemeli: Imre László számára elsődleges jelentőségű az irodalmi alkotások identitásformáló, szemléletalakító szerepe. Az irodalmat nem elszigetelt esztétikai jelenségnek tekinti, hanem az emberi élettel (személyes és társadalmi szinten is) szerves kapcsolatban álló, azt befolyásolni képes tényezőnek.

A *Szirt a habok közt* című tanulmánykötetet nem csak a szűkebb szakmának ajánlhatjuk. Hasznos és élvezetes olvasmány lehet mindenkinek, aki szereti az irodalmat, mivel az írások nem csupán igényesen kidolgozottak, de olvasmányosak is. A magas színvonal arra enged következtetni, hogy a szerzők legjobb képességeik szerint igyekeztek képviselteni magukat a gyűjteményben, hogy az ünnepelthez méltó végeredmény szülessen. Külön kiemelendő a gondos szerkesztői munka, mely logikusan felépített, hibáktól mentes, valódi esztétikai és szellemi élményt nyújtó könyvet eredményezett.

Bízom benne, az ünnepelt örömmel nyugtázza, hogy munkásságát oly sokan tekintik kiindulópontnak, hivatkozási alapnak, és mindaz, amit évtizedekkel korábban vetett papírra, csakúgy, mint a legfrissebb írásai eleven hatóerőkként vannak jelen az irodalomtörténeti diskurzusban. Hisz ennél mi sem bizonyítja jobban, hogy olyan – korántsem lezárt – életmű az övé, amely utakat nyit a további kutatásokhoz, színvonalával pedig mintát és ösztönzést nyújt a munkához.

(„*Szirt a habok közt*” *Tanulmányok Imre László 70. születésnapjára*. Szerkesztők: Bényei Péter, Gönczy Monika, S. Varga Pál. – Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014.)